

שח-מס פרישה: תכנון והטבות מס
מאת: רן חובב – מומחה למיסוי ולפרישה ©
ראש תחום פנסיה ומס ב"נתיבי פרישה"

אספר לכם על מעשה שארע לי ובו למדתי להכיר אנשים שהיו לי "כתמרורי-דרך" לחיי. בימי נעורי ניגשה אלי נערה ובקשה ממני את מספר הטלפון שלי. שאלתי: "מדוע?" והיא ענתה שתשמח להיפגש אתי ולהכיר אותי יותר. זו הייתה פעם ראשונה... לא הבנתי, נלחצתי והמשכתי הלאה.

ימים אחרים לאחר מכן נגשה אלי חברתה, שהייתה בת כיתתי, ואמרה: "רן, מה בדיוק אתה לא מבין? היא רוצה שתהיו חברים! אני אתן לה את מספר הטלפון שלך". "טוב". עניתי. מכאן החל מסע ששינה לי כל כך הרבה דברים בחיים. הקשר עם הנערה נוצר. בתחילת הקשר לא אהב אביה של הנערה את הרעיון שדווקא אותי בחרה בתו כחבר הראשון שלה. אביה היה בטוח שאם יפגין כלפי קרירות, אדישות והתעלמות היא תתרחק ממני. לא באמת הבנתי את התנהגותו: חשבתי שאביה טיפוס לא חברתי... הנערה ואני המשכנו להיפגש. יום אחד קרא אותי האב אליו ושאל: "אמור לי, אני רואה שאתה ספורטאי, אתה מתאמן בענף ספורט כלשהו?"

"כן" עניתי. "אני עוסק באומנות לחימה".

ראית אכזבה על פניו. "מה? בשביל מה? זה ספורט? ללכת מכות?"

עניתי: "אני לא הולך מכות. אני רוכש מיומנות גופנית ושליטה בגוף. בנוסף אני מפנים את פילוסופיית אומנות הלחימה ואת שיפור היכולת התודעתית".

אמר אביה: "היית רוצה שאראה לך דרך לנהל מלחמות מבלי לפגוע או לפצוע אף אחד?" "בוודאי!" השבתי - וקפצתי על ההזדמנות. אמר האב: "שב לידי - או בעצם, מולי - ואלמד אותך שחמט". משם החלה אתו חברות ארוכת שנים ומרתקת.

במאמר זה נדון במה שניתן ליישם ממשחק השח-מט שלמדתי ממנו, בתחום הפרישה והמיסוי.

אפשרויות ואירועים שבהם נתקלים הפורשים, כאשר הם לא תמיד מודעים לעוצמתו של תכנון מס מקדים ובעקבותיו חיסכון - שיכול להסתכם בסכומים לא מבוטלים: **שח-מס**.

פרישה ומיסים: מרחוק, פרישה נראית אתנחתא. הפורשים חושבים על משימות, אתגרים, חלומות - ועזרה לילדים. אם דור הסבתות והסבים הקודם היה נחשב כסמל: דמויות אהובות הבאות לביקור סופ"ש קצר, היום הם מתפקדים כ"הורים לנכדים", כשעל כתפיהם מוטלות משימות כבדות.

המציאות מעידה כי פרישה היא למעשה קריירה חדשה, מאתגרת ומחייבת עירנות מתמדת וחושים מחודדים. בימים אלה, בהם תקנות המס מתעדכנות חדשות לבקרים, הזכויות קיימות - אך ללא נקיטת יוזמה לא תקום הזכות.

תכנון מס ומיצוי זכויות הם כלים המסוגלים לשרת את הגדלת ההון ותזרים המזומנים. התוצאה של שימוש בהם תהייה יכולת עמידה ביעדים הכלכליים, בעזרת מיצוי קבלת הטבה ותגמול כספי מידי.

▪ **הפסד הון:** ההפסד הוא אירוע כואב. יש שרואים בו תרופה: "אנטיבייטיקה כלכלית", שבעזרתה יפיקו לקחים, יתקדמו - ובעתיד, בזכות הפקת הלקחים ירשמו רווחים. ההפסד הוא נכס מס! מס ההכנסה מכיר בהפסדי הון מניירות ערך בעת מימושם = (מכירתם). כל עוד ההפסד הוא רק "על הנייר", לא מדובר בהפסד מנקודת המבט של מס ההכנסה. ההפסד מוכר רק אם מומש ונירשם בדו"ח המס השנתי. הפסדי הון שנרשמו ניתן לקזז כנגד מס שבח, כנגד

רווחים המדווחים במסגרת גילוי מרצון, או נגד כל רווח הון עתידי שיירשם מפעילות בניירות ערך ומדיבידנד. במקרה של גילוי מרצון, קיזוז הפסדים יתייחס לשנים בהן מבוצע הגילוי מרצון.

▪ **מס שבח:** עד לשנת 2014 מס השבח היה לרוב מס תיאורטי. מרבית החוסכים לא שילמו אותו. החלת הרפורמה הכניסה לחבות -מס בעלי נכסים רבים. רווח הון הוא תוצאה של מכירת נכס, כשהרווח הוא ההפרש בין מחיר הקנייה צמוד למדד - בקיזוז הוצאות כמו שכ"ט עורך דין, שיפוצים, הוצאות מיסים, ריביות וכל הוצאה אחרת שניתן ליחס לנכס הנמכר – ובין מחיר המכירה. על רווח זה יש לשלם מס. כדי להפחית את מס השבח, כל אלה מופחתים ממחיר המכירה.

דוגמאות לתכנון מס שבח: אם מתברר כי לא קיים מס שבח, יש להקפיד שלא להשתמש בפטור. שימוש בפטור במקרה של העדר מס שבח ייחשב כשימוש שלא לצורך. הוא עלול למנוע את האפשרות להשתמש בו בעתיד, כמו בעת במכירת דירה נוספת - דבר שיקשה גם על תכנון מס בעתיד.

מס שבח - החזר מס, גם אם לא בוצע תכנון מס מקדים ושולם מס שבח - והתברר כי שולם ביתר - ניתן לתבוע החזר מס. זאת על ידי פניה בבקשה להחזר מס הכנסה. ניתן להסתייע באיש המקצוע שטיפל בעסקה, בעורך דין, או ביועץ המס לתיקון שומות מס השבח. אם שולם המס ונסגרה שנת המס שבה שולם מס השבח, ניתן לפנות דרך בקשה להחזר מס לפקיד המס באזור המגורים.

קיזוז הפסדים: מס שבח, למרות שמקורו ממכירת נכס הון, הוא ניתן לקיזוז. אם למשל מס השבח קיימים הפסדים צבורים מניירות ערך שנרשמו בדו"חות, או הפסד שוטף מניירות ערך, הוא יוכל לקזז אותם כנגד השבח במקרקעין. שבח כתוצאה מהפקעה: במקרים בהם המדינה מפקיעה קרקע כנגד תשלום, נחשב אירוע כזה למכירה. החוק מעניק הנחה של 50% על מס השבח במקרה של הפקעה. מכירת דירה למטרת מעבר לבית אבות: למי שמלאו לו או לבן זוגו 60 ואם המכירה משרתת למימון דיור מוגן, זכאים המוכרים לפטור ממס שבח.

שבח פריסה: את הרווח הנוצר ניתן לפרוס בחלקים שווים לתקופה שאינה עולה על 4 שנות פריסה, או תקופת הבעלות על הנכס - לפי הקצרה מבניהן, שנות הפריסה מיוחסות לאחור. חישוב המס יתבצע ויכלול את נקודות הזיכוי המגיעות, פטורים שלא נוצלו, שנים בהן היה מיעוט הכנסות. כל אלה יכולים להפחית באופן משמעותי את תשלום מס השבח.

▪ **הכנסות משכר דירה:**

דיור מוגן: במקרה של מעבר לדיור מוגן והשכרת הנכס שבו התגורר הנישום לפני שעבר לדיור המוגן, יהיה נכון שלא להעביר את הדירה על שם הילדים. זאת כדי שיוכלו ליהנות מההקלה בתשלום מס על שכר דירה בכפוף לסעיף 9(25) בפקודת מס הכנסה - פטור מדמי שכירות. הפטור מוגבל עד למחצית הסכום התשלום השנתי המשולם לדיור המוגן

מס שולי: בפקודת מס ההכנסה מוצעים מספר מסלולים לתשלום מס שכ"ד, מסלול אחד מותאם לגמלאים. במקרה ומסלול זה נמצא מתאים הוא יוכל לפתור או להפחית באופן משמעותי תשלום מס על שכ"ד.

*דוגמא: כאשר ההכנסה משכר דירה עולה על סכום הפטור, שהוא 5,080 ₪ (לשנת 2015) אבל אינה עולה על פעמיים מתקרת הפטור שהיא 10,160 ₪, (כולל הכנסה ממספר נכסים). בהנחה שהסכום המתקבל משכר הדירה הוא 7,200 ₪, הרי 7,200 ש"ח – 5,080 ₪ = 2,120 ₪ סכום עודף. מהסכום העודף יש להפחית את תקרת הפטור: 5,080 ש"ח – 2,120 ₪ = 2,960 ₪.

מכאן שסכום שכ"ד 7,200 ₪ – 2,960 ₪ = 4,240 ₪ שהוא הסכום החייב במס. למשכיר שמלאו לו 60 שנה מדרגת המס היא 10%. במקרים בהם למשכיר אין הכנסות מפנסיה או שיש לו, אך הן נמוכות, בחירה במסלול הזה מול מסלול ה-10% יחסוך לו מאות שקלים בכל חודש.

הכנסות מהשכרת נכס ששימש בעסק מעל ל-10 שנים: הרוב המוחלט של העצמאים בישראל אינו מודע למסלול "פטור מהכנסה של דמי שכירות" בנכס ששימש להפקת הכנסה מיגיעה אישית - בתנאי שהעצמאי הגיע לגיל פרישה. ההכנסה החייבת מדמי שכירות מהשכרת נכס בבעלות הפורש וששימש במישרין להפקת הכנסה מעסק או משלח יד, עד לתקרת ההכנסה כשהוא מוכפל בשיעור הזכאות. "תקרת ההכנסה" הינה הסכום הנקוב בהגדרת קצבה מזכה. הקצבה המזכה השנתית בשנת 2016 היא בסך 104,400 ₪ לשנה. שיעור הזכאות הוא 2% לכל שנת מס שבה שימש הנכס במישרין להפקת הכנסה מיגיעה אישית מעסק או משלח יד בישראל, עד לזכאות של 70%.

התנאים לקבלת הפטור:

הינך תושב ישראל והגעת, אתה או בן זוגך לגיל פרישה (גבר לגיל 67. אישה לגיל 62) לא היו בידך הכנסות מקצבה, מלוג או אנונה שחלים עליהם הפטורים שבסעיף 9א', ב/ב לפקודה.

*לדוגמה: בשנת 2015 בידי הפורש הכנסה בסך 80,000 ₪ מהשכרת חנות ששימשה אותו 26 שנה בעסקו.

תקרת ההכנסה: 80,000 ₪, שסכום קטן יותר מהתקרה המזכה בסך $104,400 \times 12 = 1,252,800$ ₪

שיעור הזכאות ל-26 שנה, ב-2% לשנה הוא: $26 \times 2\% = 52\%$

$80,000 \times 52\% = 41,600$ ₪

הכנסת שכירות מוטבת – 41,600 ₪.

ההכנסה הפטורה $14,560 \times 35\% = 5,096$ ₪

תנאי לקבלת הפטור הוא מילוי הפרטים הנדרשים בנספח ב' לדוח השנתי.

נקודת זיכוי ממס הכנסה בגין בן זוג ללא הכנסה: גמלאים אינם מודעים לאפשרויות רבות המזכות בנקודות זיכוי ממס. בסעיף 37 לפקודת מס הכנסה, עובד או מקבל פנסיה שלבן/ת הזוג שלו/ה אין הכנסה (הגדרת "אין הכנסה" נתונה לפרשנות!) הכנסה של בן/ת הזוג של 2,000 ₪ בחודש תזכה את בן/ת הזוג השני בנקודת זיכוי נוספת. במקרים בהם מקבל הפנסיה הגיע לגיל פרישה ובן/ת הזוג עיוור, נקבעה לו, או לבן זוגו, נכות רפואית לתקופה של 185 ימים ומעלה, בשיעור של 100% עבור ליקוי אחד, או למעלה מ-89% בשל כמה ליקויים (בחישוב משוקלל). כאשר הנכות נקבעה על-פי אחד מהחוקים הבאים: ביטוח לאומי, חוק הנכים, נרדפי הנאצים, נפגעי פעולות איבה, פיצוי גזזת, יהי הגמלאי זכאי לנקודת זיכוי גם אם בן/בת הזוג לא הגיעו לגיל פרישה. או שלבן/ת הזוג אין הכנסה.

עזרה חכמה: "הורים לנכדים": דור הסבתא-סבא ממשיך "לגדל" ולעזור לשני דורות: ילדיהם והנכדים, במקרים בהם הילדים זקוקים לעזרה כספית לא מוקדשת מחשבה לתכנון מס. הנה דוגמא אחת כיצד ניתן לתכנן עזרה חכמה, כאשר הבן/ת שכירים/עצמאים. לשכירים/עצמאים יש הוצאות מוכרות לשימור מעמדם המקצועי (שמירה על הקיים). אלה הם המקרים בהם שילם השכיר/עצמאי בגין השתלמויות, ימי עיון, ספרות מקצועית, נסיעות או כל הוצאה אחרת שניתן

ליחס אותה לשימור מעמדו המקצועי. זאת בתנאי שלשכיר הם לא שולמו על ידי המעסיק. העצמאי - אם שילם בעצמו. על מנת לקבל החזרים אלה יש צורך בהגשת טופס 106 וטופס 135 ולצרף אליהם חשבוניות וקבלות רלוונטיות. כך שבמקרים בהם מדובר בעזרה בעבור שמירה על מעמד מקצועי, כדאי שמי ששילם לא יהיה הילד. כך הוא יוכל לתבוע בסוף השנה החזר מס בגין ההשתלמות - וההורים תהייה הוצאה כספית לעזרה נמוכה יותר ממה שתכננו.

העברת עושר מסובסדת: מקבלי פנסיה חייבת במס - במידה וקיימת להם הכנסה פנויה - יכולים להפקיד סכומים לקופת גמל אם בחיסכון חודשי או בהפקדה חד פעמית במהלך שנת מס. בגין הפקדות אלה יזכו להטבת מס. לדוגמא גמלאי שיש לו פנסיה חייבת במס בסך 10,000 ₪ ברוטו, יוכל להפקיד סכום של 19,200 ₪ ולקבל הטבת מס בגובה של 4,850 ₪ כך שבפועל הפקיד רק 14,350 ₪. אם יבקש המפקיד למשוך את כספו ינוכה מס בסך 35% לפחות מההפקדה ה- 19,200 ₪, אך אם יחליט להפקיד - כחלק מהעברת עושר לדורות הבאים (בגיל 120...) המוטבים יוכלו לקבל את כל הסכום: 19,200 ללא מס, המוטבים יוכלו לבחור במגוון רחב של אפשרויות, כמו שימור הכספים בקופת גמל, קבלת פנסיה פטורה ממס ועוד.

עסקנו קצת ב"שח-מס". נחזור לסיפורנו על האיש שלימד אותי את רזי המשחק: לימים היה אביה של חברתי בעבורי כמורה דרך. דווקא הנערה ואני השתייכנו לשני עולמות שונים, אך אביה פתח בפניי עולמות חדשים. את אהבתי לאמנות ולפסנתר אני זוקף לזכותו. בתחילה הוא היה תמיד האבא של הנערה, אך עם הזמן התפתחה לי אתו דווקא חברות קרובה, מבוססת על כבוד, הערכה, ואפילו אהבה. הערצתי אותו ורציתי להיות כמוהו. גם היום, שנים רבות אחר-כך, עולה לעיתים לפני דמותו, כשהוא יושב ליד הפסנתר ומנגן (זאת למרות שלא ידע לקרוא תווים!) כשאני יושב לידו ומפליג בחלומות. מרביתם התגשמו ואני עובד על הגשמת אלה שנותרו.

*** הדוגמאות והנתונים במאמר הינם אינפורמטיביים בלבד ונכונים למועד כתיבת המאמר. ייתכן שהכותב מחזיק בפוזיציות לונג או שורט על המניות המוזכרות ואחרות, ייתכן שהמידע חלקו רובו כולו מוטעה, שגוי, אינו שלם, וייתכן כי מסתמך על מקורות לא אמינים ויש לקחת אותו בערבון מוגבל.**

המידע כולל הערכות ואומדנים שמטבע הדברים אפשר ויתבררו כחסרים/בלתי מעודכנים. אין לראות באמור לעיל משום המלצה לביצוע פעולות ו/או ייעוץ השקעות ו/או שיווק השקעות ו/או ייעוץ מכל סוג שהוא. וכן אין לראות בו כהמלצה לקנות ו/או למכור את ני"ע המוזכרים בו ו/או ני"ע אחרים. המידע המוצג הוא לידיעה בלבד. ולא מהווה תחליף לייעוץ המתחשב בנתונים ובצרכים המיוחדים של כל אדם. הכותב לא אחראי לכל נזק. אובדן. הפסד או הוצאה מכל סוג שהוא. לרבות ישיר ו/או עקיף. שייגרמו למי שמסתמך על האמור במסמך זה. כולו או חלקו. ככל שייגרמו. ולאמת חייב כי שימוש במידע הכלול במסמך זה עשוי ליצור רווחים בידי העושה בו

שימוש. כל העושה במידע הנ"ל שימוש כלשהו – עושה זאת על דעתו בלבד ועל אחריותו
הבלעדית